

**FACULTATEA PSIHLOGIE ȘI PSIHOPEDAGOGIE
SPECIALĂ**

**STUDIU COMPARATIV PRIVIND VALORILE MORALE LA
PREADOLESCENȚI ȘI TINERI**

*Igor RACU, dr. hab., prof. univ.
Nadejda CAPȘA, licențiat în psihopedagogie*

Summary

In this article are presented the results of theoretical and experimental research of moral values at preadolescent and young adulthood. The basic theoretical approach on this research is the theory of Kohlberg. In experimental research were involved 160 subjects (80 preadolescents and 80 young people). The main variables we highlighted the environment (urban and rural) and gender (men, women). As conclusion, we established difference between the preadolescents and young adults' values. Also we established the statistic difference in values development according to the environment and gender.

Morala reprezintă o vastă categorie de principii și norme de viață, reguli de comportamente umane specifice unei societăți la nivelul dezvoltării acesteia. Persoanele de-a lungul vieții își stabilesc anumite reguli de conviețuire în dependență de educație și felul fiecăruia de a se forma și de a fi [10, p. 14].

Formarea conduitei și conștiinței morale favorizează unul din cele mai complexe planuri în formarea personalității: se bazează pe acțiuni și deprinderi morale, care abia prin cristalizarea și generalizarea lor se vor structura ca trăsături de ordin moral.

Pe plan psihologic la preadolescenți are loc un proces de schimbare a imaginii de sine, a valorilor promovate, a dorințelor care intră în conjuncție cu tendința preadolescentului de a se autodefini. Această „creare” a unei noi identități are loc, adesea, prin opoziția față de imaginea adultului și adoptarea unor norme sociale și de grup

prezente la ceilalți tineri din aceeași generație . Schimbări majore apar și în *plan social*: preadolescenții petrec tot mai mult timp cu alte persoane de aceeași vârstă și petrec mult mai puțin timp cu părinții și familia decât atunci când erau copii . Totodată, preadolescența este perioada în care se iau decizii importante pentru dezvoltarea persoanei și se fac planuri cu privire la viitor.

Problema valorilor morale devine tot mai des subiect de cercetare în diverse domenii precum: psihologia, pedagogia, sociologia, filosofia. În domeniul psihologiei un șir de cercetători au cercetat problema valorilor morale: J.Piaget, L.Legrand, E.Durkheim, P.Iluț.

Astfel studierea valorilor morale la preadolescenți și schimbările acestora la vârsta tinereții reprezintă un interes deosebit, care ne poate evidenția anumite preferințe la diferite etape de vârstă și cum acestea se schimbă.

Sistemul de valori este relativ stabil , însă el se poate modifica prin schimbarea ierarhiilor valorice , prin schimbarea priorităților valorilor, unele fiind mai importante decât altele . Stabilitatea valorilor este însă superioară celei a atitudinilor , care se modifică mai ușor, fiind determinate de seturi diferite de valori , nu neaparat centrale. De asemenea , diferența dintre actorii sociali provine nu doar din conținutul acestor sisteme , ci și din modul în care sunt ordonate valorile lor [6, p. 17].

M. Rokeach definește valoarea ca o credință de durată, ca o anumită cale sau un scop al existenței sunt de preferat, din punct de vedere social sau personal, față de o cale sau un scop opuse [7, p. 5].

Unii autori, precum R. Doron și F. Parot, consideră că există cel puțin trei sensuri diferite ale noțiunii fundamentale de valoare pe care o raportează la: motivație – valoarea este apropiată de valență și trimite la tot ce caută sau evită un anumit individ; procesele sociale și organizațional – valoarea este echivalentă cu utilitatea socială; ideologie – o valoare este apropiată de un scop și conduce la

accentuarea semnificației praxisului sau practicilor sociale [9, p. 384].

Sistemul orientărilor valorice determină partea consistentă a direcționării personalității și alcatuiește baza relațiilor ei cu: lumea înconjurătoare, alți oameni, sinele, baza concepției despre lume și miezul motivației vieții active, baza concepției despre viață și a „filosofiei vieții” [14, p. 703].

C. Kluckhohn definește valoarea ca o concepție, explicită sau implicită, distinctivă pentru un individ sau caracteristică pentru un grup, cu privire la ceea ce este dezirabil și influențează selecția modurilor, mijloacelor și scopurilor disponibile ale acțiunii; orientarea spre valoare este o concepție organizată și generalizată, care influențează comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane [4, p. 389].

Valorile nu există în sine, în mod independent. Orice valoare determină și este determinată de alte valori. M. Rokeach nota că aceste legături de dependență nu sunt împlătoare. Oamenii sunt ființe consistente, ceea ce presupune existența unei armonii minimale între valorile pe care le are fiecare individ. Valorile nu există niciodată disparat, ci sunt integrate în sisteme de valori. Aici relațiile dintre ele sunt organizate consistent, alcătuind un mod latent de orientare a indivizilor în toate acțiunile pe care le întreprind, ca efect al unor pattern-uri stabile, de durată, prin care fiecare individ își structurează credințele cu privire la scopurile existenței și la modurile considerate dezirabile de atingere a acestora. Ca și Kluckhohn, Rokeach imaginează o organizare ierarhică a valorilor, cu valori centrale, ce devin prioritare. Sistemul valoric este relativ stabil, însă el se poate schimba prin modificarea ierarhiilor valorice, prin schimbarea priorităților valorilor [7, p. 12].

Pornind de la lucrările psihologului J.Piaget, care a căutat să exploreze evoluția cognitivă a vieții morale la copil, L. Kohlberg

pune accentul în cercetările sale pe modul în care subiecții-copii argumentează comportamentul moral. Kohlberg consideră că dezvoltarea morală are loc conform unor secvențe specifice. Această abordare presupune 6 stadii și 25 de concepte morale de bază și se concentrează în special asupra unor noțiuni precum corectitudinea, dreptatea, echitatea și demnitatea umană [8, p. 21].

Stadiile dezvoltării morale, după Kohlberg sunt:

- *Nivelul Preconvențional /premoral* (până la vârsta de 9 ani)

În acest nivel, valorile morale constau în evenimente externe, cvasi-fizice, sau în acțiuni reale. Copilul răspunde la reguli și etichete evaluative, însă le percepe în termenii consecințelor plăcute sau neplăcute ale acțiunilor sale, sau în termenii puterii fizice a celor ce impun aceste reguli.

• Stadiul 1 (al moralității ascultării): Caracterizat prin: orientare spre obediență și pedeapsă, existența unui set de apărare egocentrică în fața puterii și prestigiului superioare lui, sau de evitare a pedepselor; responsabilitate obiectivă.

• Stadiul 2 (al moralității hedonismului instrumental): Caracterizat prin: orientare naivă, egoistă, acțiunile corecte sunt acelea care satisfac propriile nevoi, și ocazional pe cele ale altora; relativismul valorilor în funcție de nevoile și perspectivele fiecărui actor; egalitarismul naiv, orientare către schimb și reciprocitate.

- *Nivelul Conventional/ Conformitate la rol* (de la 9 ani până la adolescență).

Valorile morale constau în îndeplinirea rolului corect, în menținerea ordinii convenționale și în îndeplinirea expectanțelor altora.

• Stadiul 3 (al moralității bunelor relații): Caracterizat prin: orientarea către a fi „copil bun”, orientarea spre aprobare, a fi pe plac și a-i ajuta pe ceilalți; conformarea la imaginile stereotipe ale majorității sau la comportamentele specifice rolului; acțiunea este evaluată în termenii intențiilor.

- Stadiul 4 (al moralității legii și ordinii): Caracterizat prin: orientarea către autoritate și menținerea ordinii sociale, orientarea spre a-și face datoria și spre a dovedi respect față de autoritate; menținerea ordinii sociale; preocupare pentru îndeplinirea expectanțelor celorlalți; diferențierea acțiunilor datorită obligativității resimțite față de reguli.

- *Nivelul Autonomiei morale* (la maturitate)

Moralitatea este definită în termenii conformării la standardele și datoriile împărtășite, indiferent de prezența autorității. Aceste standarde devin interne, iar acțiunile și deciziile se bazează pe procese interioare de gândire și raționament în diferențierea răului de bine.

- Stadiul 5 (al moralității contractuale și acceptării democratice a legii). Caracterizat prin: orientarea contractuală, legalistă, normele binelui și răului sunt definite în termenii legilor și regulilor instituționalizate, ce par a avea o bază rațională. Când apare conflictul între nevoile individuale și lege sau un anumit contract, individul decide prevalența ultimelor, datorită rațiunii funcționalității acestora pentru societate.

- Stadiul 6 (al moralității principiilor individuale și de conduită): Moralitatea principiilor individuale de conștiință, orientarea nu numai spre regulile sociale existente, dar și spre conștiință, ca agent director, spre respectul și încrederea reciprocă. Principiile alegerii morale implică universalitatea și consistența logică ; acțiunea este controlată de idealuri interne, ce exercită o anumită presiune de a acționa în concordanță cu acestea, indiferent de reacțiile celorlalți. În cazul neacționării în concordanță cu acestea, apare autocondamnarea și vinovăția.

Valorile se clasifică în funcție de: gradul de generalitate a aprecierilor de valoare, sensul acestora, suportul lor, raporturile dintre ele, cerințele de satisfăcut (și obiectele prin care sunt satisfăcute) [13, p. 152].

Valorile pot fi clasificate astfel:

- Valori potențiale și valori reale.
- Valori pozitive și valori negative.
- Valori ale persoanei și valori ale lucrului.
- Valori mijloc și valori scop.
- Valori materiale și valori culturale.

Cercetarea experimentală a fost realizată pe un eșantion de 160 de persoane dintre care 80 sunt preadolescenți, 80 tineri. Subiecții au fost divizați în 4 subgrupe a câte 40 de persoane, dintre care 40 au fost preadolescenți din mediul rural, 40 tineri din mediul rural, 40 preadolescenți din mediul urban și 40 tineri din mediul urban. În fiecare subgrupă formată din 40 de subiecți: 20 subiecți au fost de genul feminin și 20 de genul masculin.

Ipotezele cercetării:

1. Există diferențe statistice semnificative între valorile morale ale preadolescenților și valorile morale ale tinerilor.
2. Există diferențe statistice semnificative între valorile morale la preadolescenți și tineri, în funcție de mediul de trai.
3. Există diferențe statistice semnificative dintre valorile morale la fete și băieți.

Metodele de investigație:

Empirice: Testul morfologic al valorilor vieții (В.Ф. Сопов, Л.В. Карпушина); Testul Scara valorilor (Robert Dilts și Peter Senge).

Statistic: Testul Bravais-Pearson; Tetul T-student.

Analiza și interpretarea datelor

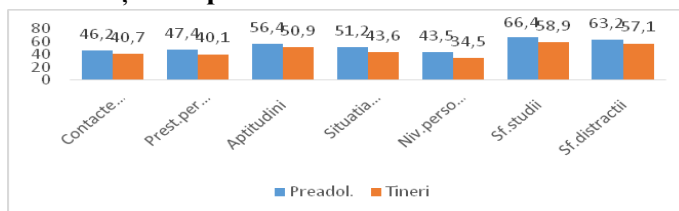

Fig. 1. Mediile la variabila valorilor morale și sferele vieții la preadolescenți și tineri

Cea mai înaltă medie la variabila valorilor morale a fost obținută la variabila aptitudini – ceea ce denotă faptul că preadolescenții încep a-și manifesta aptitudinile mult mai intens, le dezvoltă pentru a obține succes în sfera vieții profesionale și sfera studii.

Tabelul 1.1 Diferențele statistice în funcție de categoria de vârstă

	M.pread.	M. tineri	t	p
Dezvoltarea sinelui	46,9	44,6	2,279	P=0,024
Satisfacția spirituală	52,76	51,91	0,634	P=0,526
Creativitatea	42,99	39,74	2,74	P=0,006
Contactele sociale	46,23	40,74	4,884	P= 0.001
Prestigiul personal	47,42	40,11	7,592	P= 0.001
Aptitudini	56,48	50,9	5,448	P= 0.001
Situația materială	51,26	43,6	7,481	P= 0.001
Nivelul pers.de individualitate	43,55	34,5	8,654	P= 0.001
Sfera vieții profesionale	63,94	61,86	1,645	P=0,101
Sfera studii	66,41	58,95	6,217	P= 0.001
Sfera vieții familiale	53,56	57,5	-2,565	P=0,011
Sfera vieții sociale	56,76	53,58	2,104	P=0,037
Sfera distracții	63,21	57,14	4,854	P= 0.001
Sfera activității fizice	54,29	50,41	2,045	P=0,042

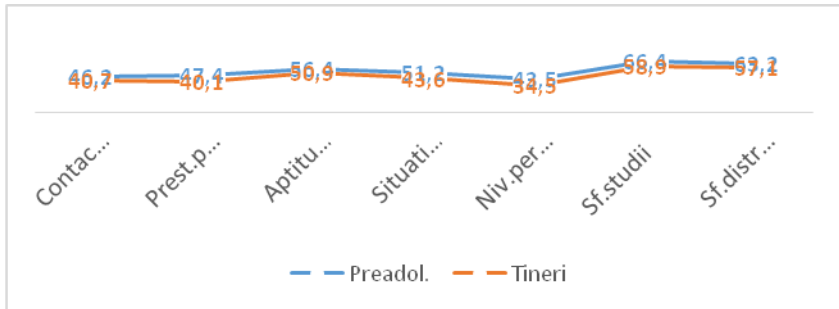

Fig. 2. Valorile medii în funcție de categoria de vârstă la variabilele „contacte sociale”, „prestigiu personal”, „aptitudini”, „situația materială”, „niv. personal de individualitate”, „sfera studiilor”, „sfera distracției”.

După cum putem vedea în tabelul 1.1 și fig. 1.2, diferențe statistice semnificative la pragul de semnificație de $p=0,001$ au fost obținute la mai multe valori și sfere ale vieții: diferențele statistice la valorile contacte sociale, prestigiu social și aptitudini ne indică faptul că pentru preadolescenții au mai multă importanță relațiile sociale pe care aceștia le stabilesc.

Preadolescenții sunt într-o perioadă în care doresc să se manifeste, iar aptitudinile sunt acele componente ale personalității care le permit să se diferențieze de ceilalți. Preadolescenții abia încep să capete experiență și din cauza limitei de vârstă își doresc tot mai mult să exploreze, dar totodată întâmpină anumite restricții de-aceia aceștia își doresc o situație materială mai bună și pun accent pe sfera distracției. Deci putem constata că preadolescenții se implică mult mai activ în sfera studiilor față de tinerii care deja au studii, fie medii, fie de specialitate sau superioare.

Tabelul 2. Diferențele statistice în funcție de mediul de trai

	M.rural	M.urban	t	"p"
Dezvoltarea sinelui	46.01	45.49	0,5123	P=0,609
Satisfacția spirituală	53.01	51.66	10,096	P=0,314
Creativitatea	43.08	39.65	2,895	P=0,004
Contactele sociale	43.16	43.8	-0,5293	P=0,597
Prestigiul personal	44.15	43.39	0,6786	P=0,498
Aptitudini	54.48	52.9	14,211	P=0,157
Situația materială	47.39	47.48	-0,0734	P=0,941
Nivelul pers.de individualitate	38.23	39.83	-12,666	P=0,207
Sfera vieții profesionale	63.29	62.51	0,61	P=0,542
Sfera studii	63.2	62.16	0,7762	P=0,438
Sfera vieții familiale	58.54	52.52	4,03	P=0.001
Sfera vieții sociale	58	52.34	38,564	P=0.001
Sfera distracții	59.62	60.73	-0,8217	P=0,412
Sfera activității fizice	58.23	46.48	7,007	P=0.001

În urma analizei mediilor valorilor morale și sferelor vieții la subiecții din mediul rural și cei din mediul urban, am determinat că există diferențe statistice semnificative la pragul de semnificație de $p=0,05$, la următoarele variabile: creativitate, sfera vieții familiale, sfera vieții sociale și sfera activității fizice.

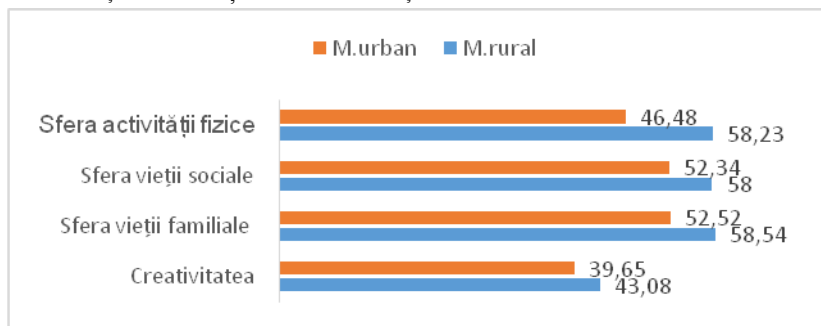

Fig. 3. Mediile comparative ale valorilor și sferelor vieții în funcție de mediul de trai

După cum putem observa în figurile 1.3 și 1.4, între subiecții din mediul rural și cei din mediul urban există diferențe statistice semnificative la pragul de semnificație $p=0,05$ la următoarele variabile: creativitate, sfera vieții familiale, sfera vieții sociale, sfera activității fizice. În toate cele patru cazuri valorile subiecților din mediul rural este mai mare decât a celor din mediul urban, de ex., media valorii – creativitate, la toți cei 80 de subiecți din mediul rural este de 43,1, pe când la subiecții din mediul urban, doar 39,6. O diferență majoră este întâlnită la sfera vieții familiale, cei din mediul rural având media de 47,4, cei din mediul urban 40,1. Această diferență ne demonstrează că pentru persoanele din mediul rural este foarte important să se realizeze în sfera familială, punând accent pe valorile legate de familie.

Tabelul 3. Diferențele statistice în funcție de gen la valorile morale și sferele vieții

	M.fem	M.masc	t	"p"
Dezvoltarea sinelui	46.09	45.41	0,659	P=0,511
Satisfacția spirituală	52.69	51.99	0,522	P=0,602
Creativitatea	40.85	41.88	-0,846	P=0,399
Contacte sociale	43.56	43.4	0,135	P=0,893
Prestigiu personal	43.95	43,59	0,322	P=0,748
Aptitudini	54	53.38	0,561	P=0,576
Situația materială	47.81	47.05	0,641	P=0,523
Niv.personal de individ.	39.38	38.67	0,552	P=0,582
Sf.vietii profesionale	62.3	63,5	-0,946	P=0,346
Sf.studii	63.75	61.61	1,609	P=0,11
Sf.vietii familiale	55.92	55.14	0,503	P=0,616
Sf.vietii sociale	55.98	54.36	1,054	P=0,294

Sf.distractii	60.02	60.33	-0,224	P=0,823
Sf.activ. Fizice	52.56	52.14	0,221	P=0,825

În continuare prezentăm valorile pe care le-am obținut prin intermediul testului Scara valorilor.

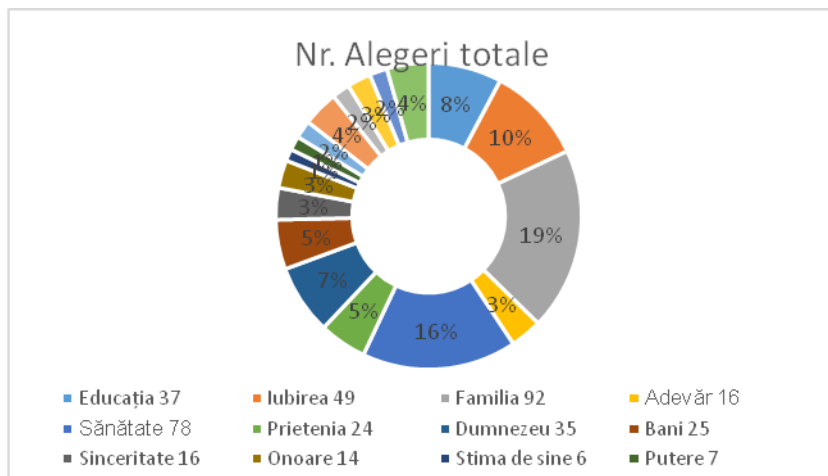

Fig. 4. Numărul alegerilor totale ale valorilor și prezentarea în procente

Analiza figurii date ne permite să aflăm câte alegeri totale au obținut fiecare valoare în parte, atât din mediul rural, cât și din mediul urban, indiferent de categoria de vârstă a subiecților. Valoare cu cel mai mare număr de alegeri – familia cu 92 alegeri (19 %) din totalul acestora. Cele mai puține alegeri au înregistrat următoarele valori: puterea – 7 alegeri; pace – 9 alegeri; siguranța – 12 alegeri.

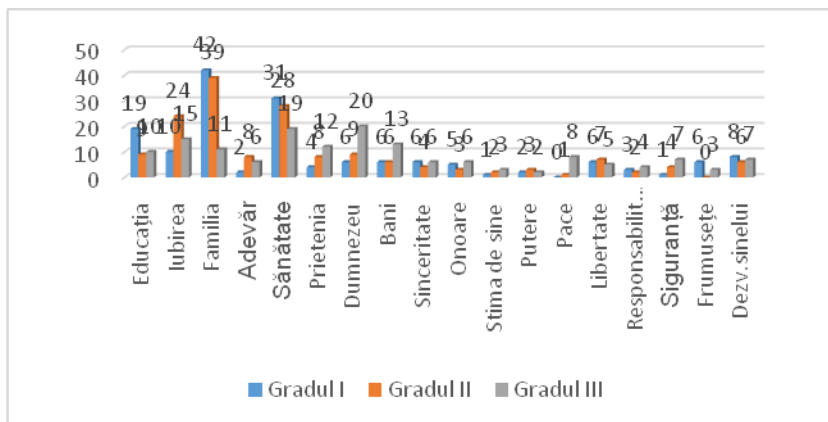

Fig. 5. Numărul de alegeri a valorilor și gradul alegerilor

Analiza rezultatelor prezentate ne permite să identificăm valorile care au fost selectate cel mai des din numărul lor total de 30 de valori, de toți cei 160 de subiecți care au fost supuși testării. Astfel, valorile care au fost selectate cel mai des sunt: Familia – 92 de alegeri (19%), dintre care 42 sunt de gradul I, urmează Sănătatea – 78 alegeri (16%), 31 de gradul I, 28 de gradul II, printre valorile cu un număr destul de mare de alegeri se numără și Iubirea – 49 alegeri, Educația – 37 alegeri și Dumnezeu, cu un număr de 35 de alegeri, cele mai multe fiind cele de gradul III – 20 la număr.

Urmează să analizăm valorile alese din perspectiva alegerilor obținute în anumite medii: mediul rural și mediul urban, cât și categoria de vârstă care a ales aceste valori.

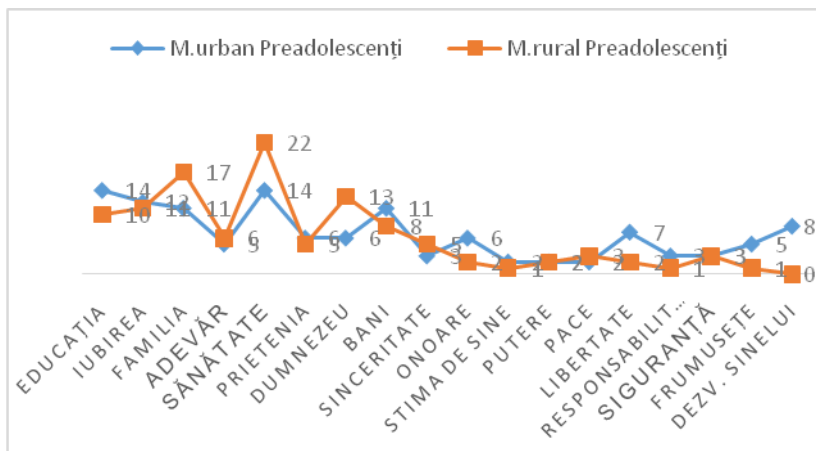

Fig. 6. Reprezentarea grafică a alegerilor valorilor de către preadolescenții din mediul rural și urban

În urma analizei rezultatelor prezentate, constatăm că numărul alegerilor fiecărei valori la preadolescenții din mediul rural și cei din mediul urban diferă, în special la variabila Sănătate și variabila Dezvoltarea sinelui, cu o diferență de 8 puncte.

Preadolescenții din mediul rural au dat preferință următoarelor valori: familia, sănătatea și Dumnezeu, pe când cei din mediul urban: bani, libertate și dezvoltarea sinelui.

Analiza acestor valori ne permite să constatăm faptul că mediul de trai influențează foarte mult asupra valorilor care se dezvoltă și promovează în decursul vieții. Valorile preadolescenților din mediul rural sunt mai spirituale și se transmit de la familie, pe când valorile promovate de preadolescenții din mediul urban sunt valori noi, dezvoltate odată cu dezvoltarea societății.

Valorile prezente la tinerii din mediul urban și mediul rural nu diferă statistic semnificativ.

**Tabelul 4. Corelația dintre valorile morale și sferele vieții
(Corelația Bravais-Pearson)**

Variabilele	Coefficientul de corelație	Pragul de semnificație
Dezvoltarea sinelui/Sf.vieții profesionale	0,665	$p \leq 0,01$
Dezvoltarea sinelui/Sf.studii	0,721	$p \leq 0,01$
Dezvoltarea sinelui/Sf.vieții sociale	0,543	$p \leq 0,01$
Dezvoltarea sinelui/Sf.distrației	0,675	$p \leq 0,01$
Satisfacția spirituală/Sf.vieții profesionale	0,491	$p \leq 0,01$
Satisfacția spirituală/Sf.studii	0,428	$p \leq 0,01$
Satisfacția spirituală/Sf.distrației	0,523	$p \leq 0,01$
Satisfacția spirituală/Sf.activ.fizice	0,410	$p \leq 0,01$
Creativitatea/Sf.vieții profesionale	0,669	$p \leq 0,01$
Creativitatea/Sf.studii	0,565	$p \leq 0,01$
Creativitatea/Sf.vieții sociale	0,442	$p \leq 0,01$
Creativitatea/Sf.distrației	0,607	$p \leq 0,01$
Contacte sociale/Sf.vieții profesionale	0,555	$p \leq 0,01$
Contacte sociale/Sf.studii	0,658	$p \leq 0,01$
Contacte sociale/Sf.vieții sociale	0,496	$p \leq 0,01$
Contacte sociale/Sf.distrației	0,657	$p \leq 0,01$
Prestigiul personal/Sf.vieții profesionale	0,449	$p \leq 0,01$
Prestigiul personal/Sf.studii	0,624	$p \leq 0,01$
Prestigiul personal/Sf.vieții sociale	0,407	$p \leq 0,01$
Prestigiul personal/Sf.distrației	0,647	$p \leq 0,01$
Prestigiul personal/Sf.activ.fizice	0,431	$p \leq 0,01$
Aptitudini/Sf.vieții profesionale	0,640	$p \leq 0,01$
Aptitudini/Sf.studii	0,667	$p \leq 0,01$
Aptitudini/Sf.vieții sociale	0,440	$p \leq 0,01$
Aptitudini/Sf.distrației	0,661	$p \leq 0,01$

Aptitudini/Sf.activ.fizice	0,454	$p \leq 0,01$
Situația materială/Sf.vieții profesionale	0,517	$p \leq 0,01$
Situația materială/Sf.studii	0,644	$p \leq 0,01$
Situația materială/Sf.vieții sociale	0,408	$p \leq 0,01$
Situația materială/Sf.distrații	0,722	$p \leq 0,01$
Niv.personal de indiv./Sf.vieții profesionale	0,422	$p \leq 0,01$
Niv.personal de indiv./Sf.studii	0,572	$p \leq 0,01$
Niv.personal de indiv./Sf.distrații	0,623	$p \leq 0,01$

Cel mai puternic coeficient de corelație a fost obținut între Dezvoltarea sinelui și Sfera studii – 0,721, Situația materială și Sfera distracții – 0,722.

Studiul experimental realizat și analiza datelor ne permite să formulăm următoarele concluzii:

1. Am stabilit diferențe statistice semnificative la pragul de semnificație $p=0,01$ și $p=0,05$ între valorile prezente la preadolescenți și tineri la următoarele valori: contactele sociale, prestigiul personal, aptitudini, situația materială, prietenia, onoarea, stima de sine.

2. Am obținut diferențe statistice semnificative la pragul de semnificație $p=0,05$ la variabila: sferile vieții, atât la factorul vârstă, cât și la factorul mediu. Astfel la preadolescenți și tineri se identifică diferențe statistice la următoarele sfere: sfera studii și sfera distracții, preadolescenții obținând rezultate medii mai mari la ambele variabile. Subiecții din mediul rural tind spre realizare pe plan familial, doresc să-și dezvolte sfera vieții sociale, deoarece mediul rural este mai mult un mediu restrâns, în care posibilitățile de socializare și interacțiune diversificată sunt mult mai limitate decât în mediul urban.

3. Compararea valorilor în funcție de genul persoanelor ne-a permis să evidențiem faptul că între subiecții de genul feminin și cel

masculin, indiferent de categoria de vârstă din care fac parte, există puține diferențe statistice semnificative. Am obținut diferențe statistice semnificative doar la valorile: prietenie, onoare și stima de sine. În toate trei cazuri media acestor valori a fost mai mare la subiecții de gen masculin.

4. În urma analizei sferelor vieții în funcție de genul subiecților nu am obținut diferențe statistice semnificative, atât fetele, cât și băieții acordă aceeași importanță tuturor sferelor.

5. Au fost obținute corelații pozitive între toate valorile morale și următoarele sfere ale vieții: sfera vieții profesionale, sfera studii, sfera vieții sociale, sfera distracții.

Bibliografie

1. Allport, G.W., *Structura și dezvoltarea personalității*, Ed. Didactica și Pedagogica, București, 1991.
2. Piaget, J., *Reprezentarea lumii la copil*. Colecția Cartier Polivalent, București, 2005.
3. Piaget, J., *Psihologia copilului*, Colecția Cartier Polivalent, București, 2005.
6. Piaget, J., *Judecata morală la copil*, Colecția Cartier Polivalent, București, 2006.
4. Kluckhohn, Clyde, *Values and value-orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification*. in Parsons, Talcott, Edward Shils, eds., *Toward a general theory of action*, Harvard University Press, Cambridge, MA, 1951, pp. 388-433.
5. Kohlberg, L., *The philosophy of moral development*, Ed. Harper & Row, San Francisco, 1982.
6. Rezsóhazy, R., *Sociologia valorilor*, Ed. Institutul European, Iași, 2010.
7. Rokeach, M., *Introduction in: Understanding Human Value*, Individual and Societal, The Free Press, New York, 1979.
8. LAROUSSE, *Marele dicționar al psihologiei*, trad. Ardeleanu A., Dorneanu S. s.a. Ed. Trei, București, 2006.
9. Doron, R., Parot, F., *Dicționar de psihologie*, Ed. Humanitas, București, 2001.

10. Пуț, P., *Valori, atitudini si comportamente sociale: teme actuale de psihosociologie*, Polirom, Iași, 2004.
11. Popescu-Neveanu, P., *Dicționar de psihologie*, Albatros, Humanitas, București, 1978.
12. Racu, I., *Psihodiagnoza. Statistica psihologică*, Chișinău, 2017.
13. Roco, M., *Cercetări privind gandirea morala și ierarhia valorilor*, în: *Revista de psihologie*, t. 47, Bucuresti, 2001, nr. 3-4, pp. 151-163.
14. Столяренко, Л.Д., *Основы психологии. Практикум, 4-е издание*, Феникс, Ростов-на-Дону, 2003.

IMAGINEA DE SINE ȘI ABILITĂȚILE DE COMUNICARE LA PREADOLESCENȚI

*Iulia RACU, dr., conf. univ.,
Alexandru CAȘCAVAL, masterand*

Summary

The article represents the experimental research of self- image and communicative skills at preadolescents. As results we establish that 37,75% of preadolescents have a strong self-image. Self-image is more developed at girl and at pupil from 9th grade. Among communicative skills preadolescent choose in communication competent style. Preadolescents with developed self-image prefer competent style.

Articolul reprezintă studiul experimental al imaginii de sine și a abilităților de comunicare la preadolescenți. Ca rezultate am stabilit că 37,75% din preadolescenți manifestă imagine de sine puternic conturată. Imaginea de sine este mai dezvoltată la preadolescente și la copiii din clasa a 9-a. Dintre stilurile de comunicare preadolescenții aleg mai frecvent stilul competent. Preadolescenții cu imagine de sine dezvoltată preferă stilul competent in comunicare.

Imaginea de sine reprezintă un sistem de montaje ale individului, orientate spre sine, care include concepțiile, aprecierile și tendințele comportamentale proprii, care se constituie în ontogeneză,